

EESTI



PÕLLUMAJANDUS JA MAAELU

Eesti on Euroopa Liitu kuuludes suutnud moderniseerida oma põllumajandust ja soodustada maapiirkondade arengut.

Eesti on alates 2004. aastast Euroopa Liidu liige ning senine kogemus näitab, et Euroopa Liidu ühine põllumajanduspoliitika (ÜPP) ja ühisturg on avaldanud Eesti põllumajandusele, maaelule, kalandusele ja keskkonnale soodsat mõju. Eestil on olnud võimalus kasutada EL-i erinevaid põllumajandus- ja maaelutoetusi juba 2001. aastast ning alates sellest ajast on jõudnud Eesti maaellu ligi 1,3 miljardit eurot Eesti riigi ja EL-i raha. Paranenud on ettevõtete olukord, avardunud on võimalused nii riigisiseseks

MAAPIIRKONNA ETTEVÕTLUS JA TÖÖHÕIVE

Eesti maaelu arengukava 2007–2013 (MAK) alusel loetakse maapiirkonnaks küla, aleviku ja alevi territoorium, sh kuni 4000 elanikuga väikelinnad ja vallasisesed linnad. Eesti Statistikaameti andmetel oli seisuga 01.01.2011 valdades kokku 473 300 elanikku (35,3% Eesti elanikest). Valdade keskmine asustustihedus oli 11 elanikku km² kohta.

Eesti valdades tegutses 2010. aastal 33 376 statistilisse profiili kuuluvat ehk majanduslikult aktiivset ettevõtet, mis moodustas 33,3% kõigist Eesti ettevõtetest. Kokku oli 2010. aastal Eestis 100 216 aktiivselt tegutsevat ettevõtet, nendest põllumajanduse, metsamajanduse ja kalapüügi tegevusalal 12 516. Võrreldes 2005. aastaga on ettevõtete üldarv suurenenud 1,5 korda

kui rahvusvaheliseks koostööks. Põllumajandustootjad on saanud toetuste abil kasutusele võtta uusi tehnoloogiaid, tootmismeetodeid, masinaid jm, mis on aidanud tõsta tootlikkust ja toodangu kvaliteeti. Tänu ÜPP-le on Eestis ligi miljon hektarit hästi hooldatud põllumajandusmaad ning väärtuslikke poollooduslikke alasid. See on riigile suur väärtus.

Ühinemine EL-i majandusruumiga ja ÜPP rakendamine on soodustanud Eesti põllumajanduse ja maaelu arengut selle mitmekesisuses, aidates säilitada siinseid traditsioone, rahvakultuuri, maastikke ja loodust ning andes kohalikele inimestele võimaluse senisest paremat teenistust leida.

(34 854 ettevõtte võrra), samas põllumajanduse, metsamajanduse ja kalapüügi tegevusalal 2139 ettevõtte võrra ehk 20%.

Ettevõtlusaktiivsus (ettevõtete arv 1000 elaniku kohta) oli 2010. aastal Eestis keskmiselt 75 ettevõtet ja maa-asulates keskmiselt 70 ettevõtet 1000 elaniku kohta (2005. a vastavalt 49 ja 42).

2010. aastal oli maa-asulates kokku 164 100 hõivatut (2008. aastal 185 500). Aastatel 2009–2010 toimus maa-asulates hõivatute üldarvu vähenemine 21 400 inimese võrra (-11,5%). Maapiirkonnas vähenes hõive 2008. aastaga võrreldes peamiselt töötleva tööstuse (-7 900 hõivatut), ehituse (-4 300), veonduse ja laonduse (-2 600) ning hulgi- ja jaekaubanduse (-1 900) tegevusaladel. Hõivatute arv põllumajanduses, metsanduses ja kalapüügis (primaarsektor) vähenes samal ajavahemikul 900 võrra (-4,4%) ning moodustas 11,8% maa-asulate hõivatutest ja 3,4% kõigist Eesti hõivatutest.



PÕLLUMAJANDUSE MAJANDUS- NÄITAJAD

Eesti põllumajandus on traditsiooniliselt olnud suunatud toidutootmisele. Piimaga suudab Eesti ennast ise varustada 150–160% ulatuses ja teraviljaga viimastel aastatel ca 120% ulatuses (joonis 1). Kuigi lihaga isevarustatuse tase jääb Eestis keskmiselt 80% ringi, oleks see võimalik sealihaga puhul peaaegu 100%-liselt, veiseliha puhul 80–85% ja linnuliha puhul 50–60%.

Põllumajanduse ja jahinduse valdkonnas loodud lisandväärtus oli Statistikaameti esialgsetel andmetel 2010. aastal jooksevhindades 249 miljonit eurot, mis moodustas kogu Eestis loodud lisandväärtusest 2,0% (tabel 1).

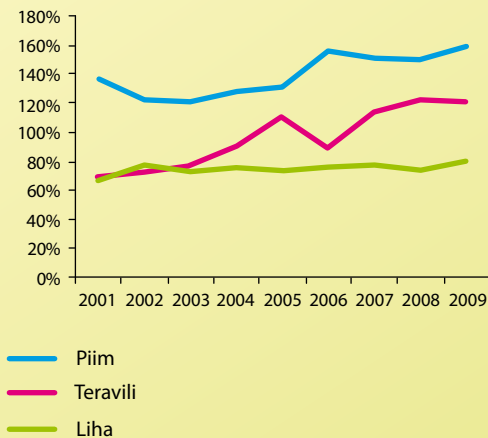
Statistikaameti poolt 2010. aastal läbiviidud põllumajandusloenduse esialgsetel andmetel oli Eestis 19,7 tuhat põllumajanduslikku majapidamist, kus oli kasutusel vähemalt 1 ha põllumajandusmaad või kus toodeti põllumajandussaadusi peamiselt müügiks. Võrreldes 2003. aasta andmetega on majapidamiste

arv vähenenud peaaegu poole võrra (46%), kuid kogu põllumajandusmaa kasutus on samal ajal suurenenud 18%. Keskmise majapidamise maakasutus on 2003. aastaga võrreldes suurenenud üle kahe korra – 2003. aasta 21,6 ha-lt 2010. aastaks 47,6 ha-ni.

Eesti põllumajanduse majapidamiste struktuur on äärmuslik – kuni 10 ha suuruse maakasutustega majapidamisi on üle poole (54%), kuid nad kasutavad ainult 5% kogu põllumajandusmaast ning nende keskmine suurus on 4,3 ha. Samal ajal üle 100 ha suurusega majapidamisi on ligi kümnendik (9%) ja nad kasutavad 73% kogu põllumajandusmaast ning nende keskmine suurus on 404 ha (joonis 2).

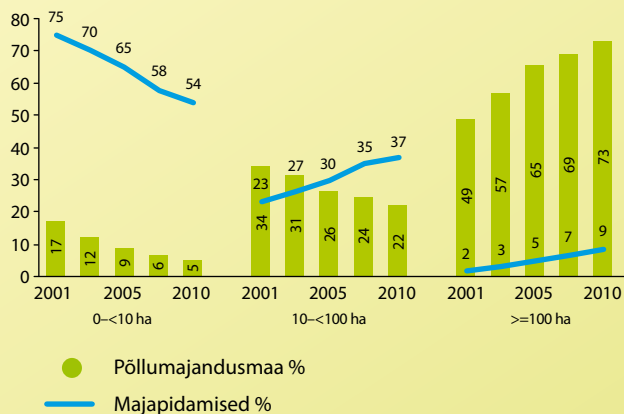
Läbi aegade on Eesti põllumajanduse kõige olulisem toodang olnud piim, mis ka pärast EL-iga liitumist on moodustanud ligi kolmandiku kogu põllumajandustoodangu väärtusest (joonis 3). Piimatootmine ja teraviljakasvatuse kokku moodustavad rahalises väärtuses umbes poole põllumajandussaaduste toodangust, 2010. aasta esialgsete andmetel vastavalt 31% ja 17%.

Joonis 1. Isevarustamise tase Eestis aastatel 2001–2009 (%)



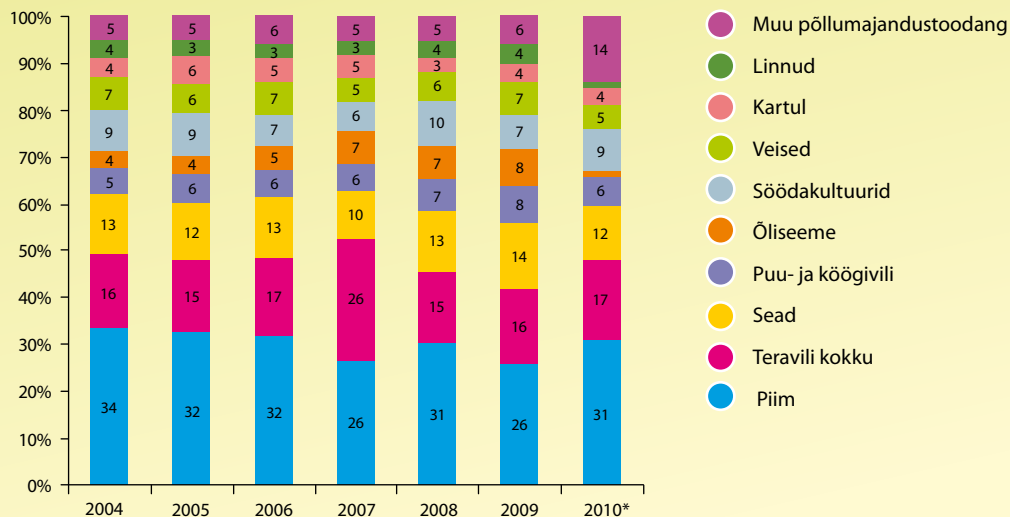
Allikas: Põllumajandusministeerium

Joonis 2. Põllumajanduslikud majapidamised ja nende põllumajandusmaa kasutus erinevates põllumajandusmaa suurusklassides aastatel 2001–2010 (%)



Allikas: Statistikaamet

Joonis 3. Põllumajandussaaduste toodangu väärtuse struktuur aastatel 2004–2010 (%)



Allikad: Statistikaamet, Põllumajandusministeerium (* – esialgsed andmed)

Tabel 1. Põllumajanduse osatähtsus lisandväärtuses ja tööhõives aastatel 2004–2010

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Põllumajanduse ja jahinduse lisandväärtus jooksevhindades (mln eurot)	201	215	239	298	233	178	249
Osatähtsus lisandväärtuses (%)	2,3	2,2	2,0	2,2	1,6	1,5	2,0
Hõivatud põllumajanduses ja jahinduses (tuhat)	24,3	22,6	22,6	20,4	17,2	17,4	17,2
Osatähtsus tööhõives (%)	4,1	3,7	3,5	3,1	2,6	2,9	3,0

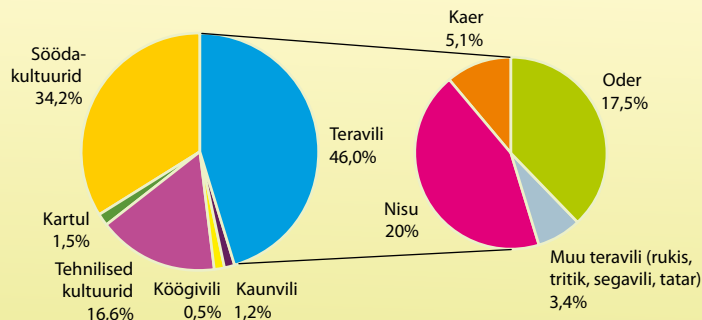
Allikas: Statistikaamet

TAIMEKASVATUS

2010. aasta põllumajandusloenduse esialgsetel andmetel on Eestis ligi 938 800 hektarit kasutatavat põllumajandusmaad, mis moodustab 21% kogu riigi territooriumist. Põllukultuuride kasvupind oli Statistikaameti esialgsetel andmetel 2010. aastal 597 994 ha, millest 46% moodustas teravilja kasvupind, järgnesid söödakultuurid 34,2% ja tehnilised kultuurid 16,6% (joonis 4). Teraviljast kasvatati 20%-l kasvupinnast nisu, 17,5%-l otra ja 5,1%-l kaera.

Nisu kasvupind oli 2010. aastal 2004. aastaga võrreldes suurenenud 53% ja kogusaak 65%. Samal ajal on odra kasvupind vähenenud ja 2010. aastal ületas esmakordselt Eestis nisu kasvupind odra kasvupinna (tabel 2).

Joonis 4. Põllukultuuride kasvupindade jaotumine 2010. aastal (%)



Allikas: Statistikaamet

Tabel 2. Peamiste taimekasvatussaaduste tootmine aastatel 2008–2010

Kultuur	2008			2009			2010		
	kasvupind (tuh ha)	saak (tuh t)	saagikus (kg/ha)	kasvupind (tuh ha)	saak (tuh t)	saagikus (kg/ha)	kasvupind (tuh ha)	saak (tuh t)	saagikus (kg/ha)
Teravili kokku, sh	309,3	864,2	2 794	316,4	873,5	2 761	275,1	670,0	2 435
rukis	rukis	65,6	3 073	15,3	39,1	2 555	12,6	25,1	1 993
taliniisu	taliniisu	163,8	3 823	45,0	144,6	3 216	51,0	145,9	2 864
suvinisu	suvinisu	178,8	2 759	68,6	197,9	2 883	68,7	178,5	2 600
kaer	kaer	77,5	2 263	36,1	86,5	2 394	30,3	52,5	1 734
oder	oder	349,1	2 558	140,7	377,0	2 679	104,6	252,5	2 414
Kaunvili	4,8	3,3	691	4,9	7,6	1 547	7,3	12,0	1 640
Raps	77,7	111,1	1 431	82,1	136,0	1 657	98,0	129,6	1 322
Õililina	0,2	0,2	960	0,2	0,2	742	0,2	0,1	494
Kartul	8,7	125,2	14 315	9,1	139,1	15 275	9,1	153,7	16 967
Avamaa kõõgivilid	2,4	50,7	20 916	2,8	59,1	21 446	2,7	53,7	20 112
Söödakultuurid	173,6	2315,3	13 337	149,9	1917,4	12 791	204,5	2159,5	10 560
Põllukultuurid kokku	577,4			566,6			598,0		

Allikad: Statistikaamet, Põllumajandusministeerium



LOOMAKASVATUS

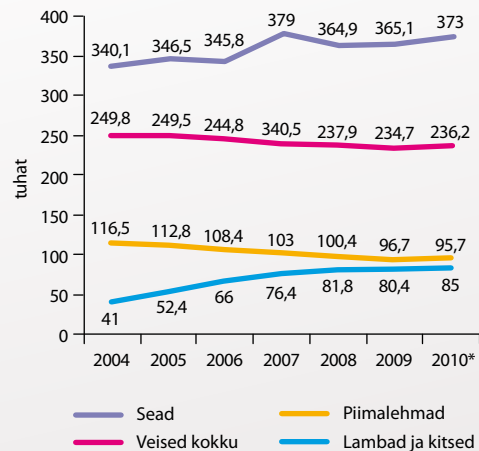
Statistikaameti esialgsetel andmetel oli Eestis seisuga 31.12.2010 üle 236 tuhande veise, sh ligi 96 tuhat piimalehma, 373 tuhat siga, 85 tuhat lammast ja kitse (joonis 5). Kodulinde oli Eestis seisuga 31.12.2010 2,023 miljonit.

Kuigi piimalehmade arv on aasta-aastalt vähenenud, on piima kogutoodang lehmade produktiivsuse suurenemise tõttu püsinud stabiilsena (joonis 6). 2010. aastal realiseeriti piimatööstusele 603,9 tuhat tonni keskmiselt 4,1%-lise rasva- ja 3,3%-lise valgusisaldusega piima, millest kuulus eliitsorti 63% – see on viimaste aastate kõrgeim näitaja.

2010. aastal müüdi lihatöötlemisettevõtetele või tapeti majapidamistes 110,4 tuh t (eluskaalus) loomi ja linde, millest 58% moodustas sealihha, 20% veiselihha, 20% linnuliha ning 2% lamba- ja kitseliha (joonis 7).

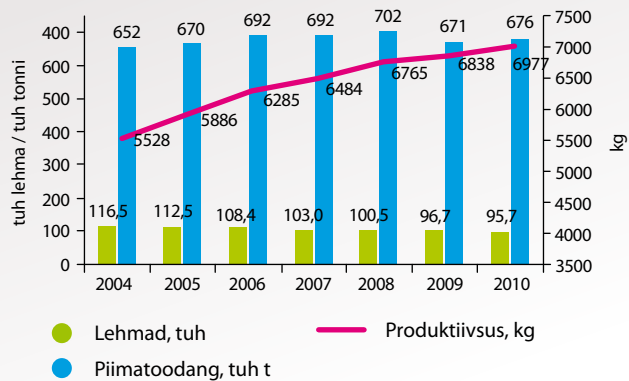
2010. aastal toodeti Eestis 184,5 mln muna. Keskmine munatoodang kana kohta oli 265 muna.

Joonis 5. Loomade arv 31. detsembri seisuga aastatel 2004–2010 (tuhat)



Allikad: Statistikaamet, Põllumajandusministeerium
(* – esialgsed andmed)

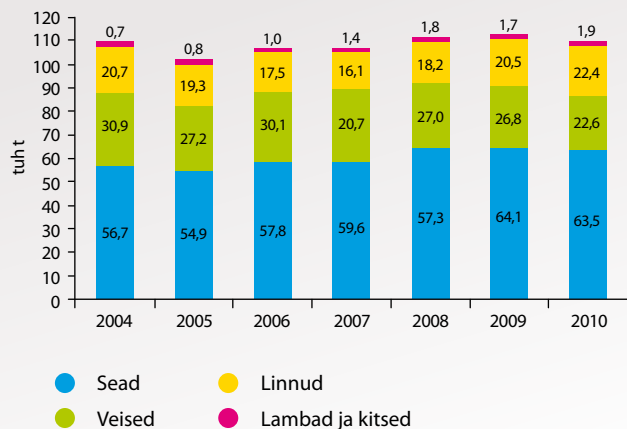
Joonis 6. Piimatootmise põhinäitajad aastatel 2004–2010



Allikas: Statistikaamet



Joonis 7. Tapaloomade ja lindude eluskaal aastatel 2004–2010 (tuhat tonni)



Allikas: Statistikaamet



MAHEPÕLLUMAJANDUS

Mahepõllumajanduslik taime- ja loomakasvatus on Eestis kiiresti laienenud. Sellele aitavad kaasa Eesti mahepõllumajanduse arengukava 2007–2013 ja maaelu arengukava 2007–2013 toetused.

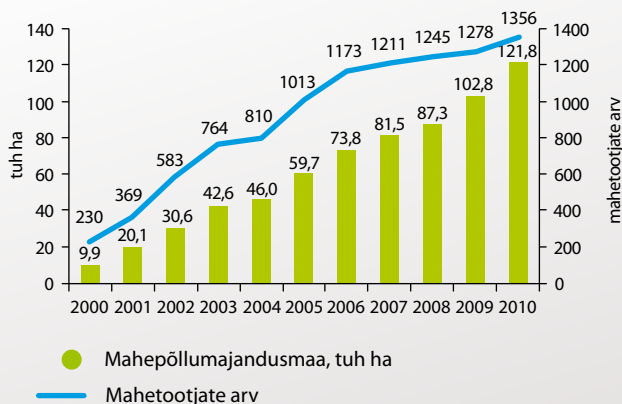
Mahepõllumajandusliku maa pind (sh üleminekuajal olev maa) on võrreldes 2000. aastaga kasvanud 12 korda (joonis 8). 2010. aastal oli mahepõllumajandusliku maa pindala kokku 121 815 hektarit ehk ligi 13% kogu põllumajandusmaast ning mahetootjaid kokku 1356. Lisaks kasutas 25 ettevõtet taime- ja seente kogumiseks ligi 1000 ha looduslikke korjelasid. Maheteravilja kasvatati 19 271 hektaril. Mahepõllumajanduslikust maast 77% moodustab rohumaad. Rohumaade suur osatähtsus loob eelise maheloomakasvatuse arendamiseks. Ettevõtete keskmine mahepõllumajandusliku maa pind on viimasel

kolmel aastal kasvanud 10 hektari võrra aastas, olles 2010. aastal ligi 90 hektarit. Kuue Eesti suurima maheettevõtte pindala ulatub üle 1000 hektari.

2010. aastal tegeles maheloomakasvatusega ligi kaks kolmandikku mahetootjatest (848 tootjat). Kasvatati eelkõige lambaid (42 464 looma ehk 58% lammaste üldarvust) ja veiseid (25 174 ehk 10% veiste üldarvust). Võrreldes 2009. aastaga laienes 2010. aastal märkimisväärselt sea- ja linnukasvatus (vastavalt 33% ja 36%).

Mahepõllumajanduse nõuete täitmist kontrollitakse põhjalikult. Eestis kontrollib põllumajandustootjaid Põllumajandusamet ning mahetoidu töötlejaid, turustajaid ja toitlustajaid Veterinaar- ja Toiduamet.

Joonis 8. Mahepõllumajandusmaa, sh üleminekuajal oleva maa pindala (tuh ha) ja mahetootjate (ettevõtete) arv aastatel 2000–2010



Allikas: Põllumajandusministerium



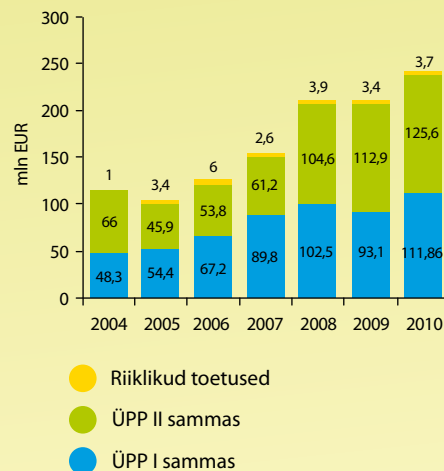


TOETUSED PÕLLUMAJANDUSELE JA MAAMAJANDUSELE

Peamine osa põllumajanduse ja maamajanduse toetustest rahastatakse Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika (ÜPP) kaasabil. Siseriiklikult rakendatakse Eestis põllumajandustootjate asendustoetust, praktikatoetust, kindlustustoetust, turuarendustoetust, tõuaretustoetust. Põllumajandusele ja maamajandusele suunatud toetuste kogusumma on suurenenud 2004. aasta 115 miljonilt eurolt 2010. aastaks 241 miljoni euroni ehk 2,1 korda (joonis 9).

ÜPP toetusi on rakendatud Eestis alates liitumisest Euroopa Liiduga 2004. aasta mais. ÜPP I samba raames rakendatakse turukorraldusmeetmeid ja otsetoetusi. Otsetoetuste puhul on Eestis rakendatud ühtse pindalatoetuse skeemi, kus toetuse suuruse arvutamisel jagatakse EL-i eelarvevahenditest eraldatav otsetoetuste kogusumma taotlemise aastal heades põllumajandus- ja keskkonnatingimustes oleva põllumajandusmaa toetusõiguslike hektarite arvuga. EL-i vahenditest makstav otsetoetuste tase on arvatud vastavalt 30. aprillil 2004 EL-is kehtinud toetustele ja liikmesriigile määratud toetusõigustele ning see tase suureneb aasta-aastalt, jõudes 2013. aastaks 100%-ni. Lisaks makstakse Eesti riigieelarve vahenditest täiendavaid otsetoetusi kuni 2012. aasta lõpuni.

Joonis 9. Euroopa Liidu ÜPP I ja II samba ning riiklike toetuste jaotus aastatel 2004–2010 (mln eurot)



Allikas: Põllumajandusministeerium



Tabel 3. Eesti maaelu arengukava 2007–2013 rahastamiskava telgede kaupa

Telg	Avalik sektor		
	Avalik sektor kokku, eurot	EAFRD kaasfinantseerimise määr, %	EAFRD summa, eurot
I telg	351 305 822	75	264 033 730
II telg	334 460 344	80	267 568 275
III telg	125 310 145	75	94 941 246
IV telg	85 759 063	80	68 607 250
Tehniline abi	38 115 139	75	28 586 354
Kokku	934 950 513	77,27	723 736 855

Allikas: Eesti Maaelu Arengukava 2007–2013



Eesti maaelu arengukava toetused 2007–2013

ÜPP II samba raames toetatakse Eesti põllumajanduse ja maaelu arengut läbi erinevate toetuste. Alates 2007. aastast rakendatakse Eestis ÜPP II samba toetusi Eesti maaelu arengukava 2007–2013 (MAK) nelja telje raames. MAK üldesmärk on maapiirkonna tasakaalustatud areng. MAKi raames on võimalik aastatel 2007–2013 suunata Eesti maapiirkonna arendamiseks ning põllumajanduskeskkonna säilitamiseks vajalike toetuste rakendamisse ligi 935 miljonit eurot avaliku sektori raha, millest ligi 724 miljonit eurot tuleb Maaelu Arengu Euroopa Põllumajandusfondist (EAFRD) (tabel 3, joonis 10).

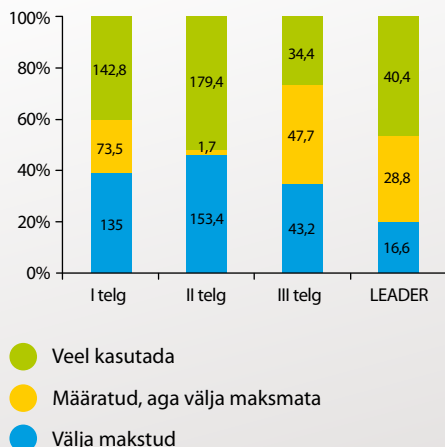
MAKi I telje meetmed on suunatud põllumajanduse ja metsanduse konkurentsivõime parandamisele, sh ka keskkonna ja loomade heaolu parandamisele. Näiteks aastatel 2007–2010 on loomakasvatushoonete kaasajastamiseks ja loomakasvatuse keskkonnanõuetega vastavusse viimiseks tehtud rahastamise otsus 300 projekti kohta kokku 61 miljoni euro ulatuses, mille abil investeeritakse loomakasvatuse moderniseerimiseks kokku ligikaudu 152,5 miljonit eurot. Seisuga 31.12.2010 oli sellest välja makstud 25 635 254 eurot (42,0% määratud toetuse summast) 171 toetuse saajale.

II telje meetmete eesmärk on soodustada selliste põllumajanduslike tootmisviiside rakendamist, mille kaudu tagatakse stabiilne keskkonnaseisund ja maakasutus. II telje raames pööratakse tähelepanu bioloogilise mitmekesisuse ja traditsiooniliste põllumajandusmaastike säilitamisele, vee kvaliteedi tagamisele ning kliimamuutuste leevendamisele.

III telje meetmed on suunatud maapiirkondade elukvaliteedi parandamisele ja majandustegevuse mitmekesistamisele. **IV telje** ehk LEADER-meetme eesmärk on kohaliku algatuse edendamine, aidates maapiirkonna sisemiste arenguvõimaluste parema ärakasutamise kaudu kaasa I, II ja III telje eesmärkide saavutamisele.

MAKi kohta loe lähemalt www.agri.ee/MAK.

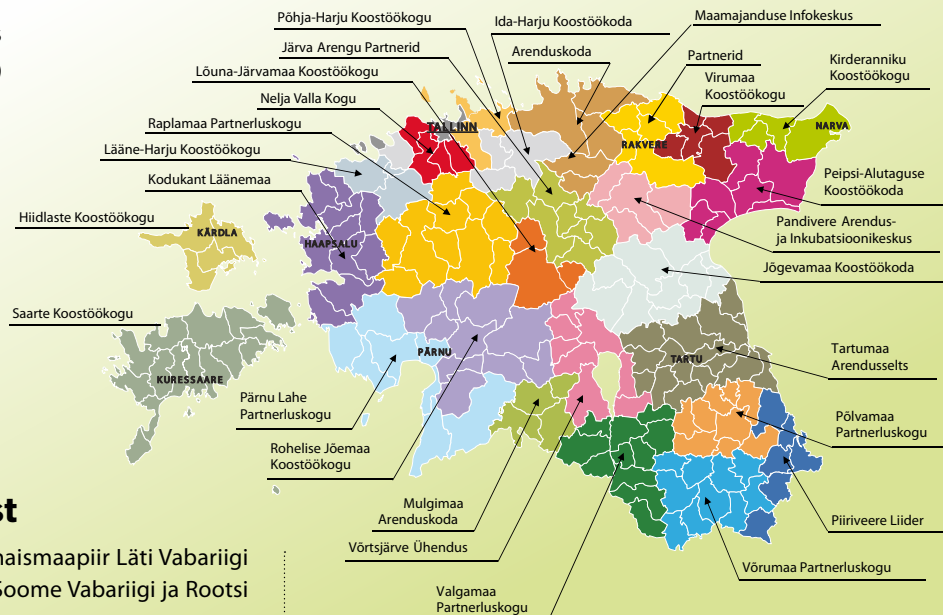
Joonis 10. Eesti maaelu arengukava 2007–2013 rahaliste vahendite kasutamine seisuga 31.03.2011 (mln eurot)



Allikas: Põllumajandusministeerium

LEADER tegevusgruppid Eestis

Allikas: Maamajanduse Infokeskus (2010)



Fakte Eesti Vabariigist

Asukoht: Põhja-Euroopas, ühine maismaapiir Läti Vabariigi ja Vene Föderatsiooniga, merepiir Soome Vabariigi ja Rootsi Kuningriigiga.

Pindala: 45 227 km². Eestile kuulub 1521 Läänemere saart, suurimad neist on Saaremaa (2671 km²), Hiiumaa (989 km²) ja Muhu (198 km²). Eesti territooriumil on umbes 1150 järve, millest suurim on Peipsi (3555 km² koos Venemaale kuuluva osaga) ja Võrtsjärv (271 km²). Sood hõlmavad ligi veerandi ning mets ligi poole maismaast.

Rahvaarv: 1,34 miljonit; maal elab 33% Eesti rahvastikust (01.01.2011).

Rahvastiku tihedus: 31 elanikku km² kohta (aluseks Eesti maismaapindala).

Kliima: Eestis valitseb mandrilise ja merelise kliima ülemineku-line paraskliima. Mere mõjul on ilmastik tunduvalt pehmem kui

samal laiuskraadil paiknevatel mandrilise kliimaga aladel. Aasta keskmine õhutemperatuur +5 °C, jaanuari keskmine –11 °C ja juuli keskmine +22 °C (2010). Keskmine sademete hulk aastas 550–800 mm ja keskmine õhuniiskus jääb 80% ümber.

Kasutatav põllumajandusmaa kokku: 938 800 ha (2010); katab ca 21% riigi territooriumist.

Põllukultuuride kasvupind: 597 994 ha (2010).

Põllumajanduse osakaal tööhõives: 3% (2010).

SKP jooksevhindades: 14,5 miljardit eurot (2010).

Põllumajanduse ja jahinduse osakaal SKP-s: 2,0% (2010).

Allikad: Statistikaamet, EMHI